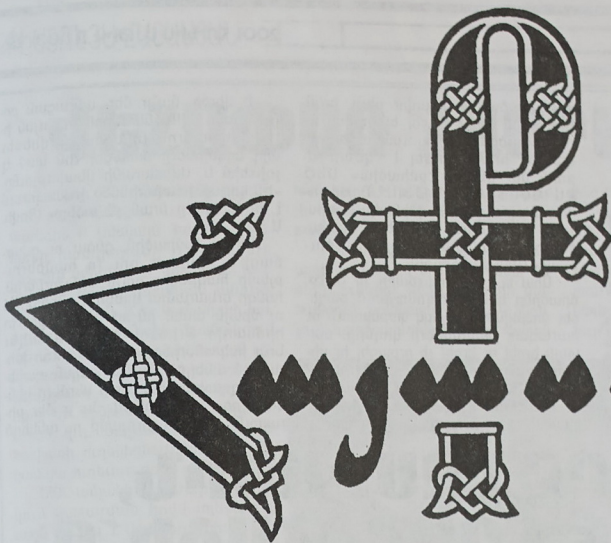

ԲԻՆԿՆԵՅԱՆ ԱՅԿԱԿՐԱՆ

ՄԱՅՐ ԱՐԾՈՒ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱՆԵՒԻ
ԳՐՈՒԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿԶԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Խաչ Քո եղիցի մեզ ապաւեն, Տէր Յիսուս

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի՝ ԱՄՆ-ում սկան ֆարոգներից մեկը

Սիրելի բարեպաշտ հայորդի:

Առաջին անգամ չէ, որ Մենք գտնվում ենք Ամերիկայում, սակայն այսօր, երբ Հայոց Հայրադրանքը լեցուն հազարավոր ծեր աչերը, այն զգացումն ունենք, որ առաջին անգամ ենք այստեղ՝ Ամերիկայի օրհնյալ հողում: Չոր բազմաազգար ներկայություն մեզ Մենք տեսնում եւ զգում ենք աշխարհային մեր ժողովրդի միասնականության ոգին եւ ուժը, Բանգի մեր ամենախոնավ հայացքի առջեւ այս տախտիկ Սայր Հայաստանն ու Սուրբ Էջմիածինն են, որով մեկ ենք մենք մեր անցյալով, այսօրով ու զավիթով, մեր իղծերով, մեր հույսերով ու տեսիլով:

Սիրելիներ, հոգիս առանձնակի խնդրությամբ է լցված Ամերիկայի հայոց թեմեր հայրադրանքային խորհուրդ: Փառք Բարձրալին, որ շնորհից մեզ յարգելը հայոց մեծ դարձի 1700-ամյակի տոնական ու հոգեմուրոգ տարում, որդես հովիվ ու սիրեցյալ հոս, միմյանց հանդիպելու:

Հայրենիքի ազատ երկնքի ու նվիրական եզերներից ողջուն ու սեր ենք բերել ձեզ, Սուրբ Էջմիածին լույս խորանի օրհնությունը: Բերել ենք հայրենաբնակ մեր զավակների ձեր եղբայրների ու փոքրիկ ջերմագին ողջագուրանքն ու բարեմաղթանքները:

Սիրելիներ:

Այստեղ ենք եկել Դեր Ջորջ, Մեր հոգում անթեղած ձեզ ենք բերել ու ձեր հոգիներին ենք փոխանցում հայոց մեծ եղբուն՝ զոհերի հուշարձաններին վառվող ամառ կրակի բոցը: Ուխտավոր բազմաթիվ հայորդիների հետ ապրիլի 24-ին խոնարհվեցին մեկ ու կես միլիոն հայ նահատակների հավաքական գերեզմանին, հայրենիքի նվիրական հողն ու ջուրը սիրեցին այն հողին, որը նրանց նեխարներով շաղկապված՝ սրբազորված է ամեն հայի համար: Բրիտանիայի խաչակիր մեր նահատակների հիշատակի առջեւ հարություն խորհուրդն է նորգվում մեր հոգիներում, հաստատվում խաչի հաղթանակը մահվան դեմ: Արդարեւ, մեր ժողովուրդը գիտի խաչի գորու-

թյունը, Բանգի հարության ժողովուրդ է: Ինչդեռես առաջին Դեր Ջորջ, բազմիցս խաչվելով չէ, որ խաչակիր ենք Բրիտանիայի, այլ որովհետեւ հարություն ենք առել: Ի՞նչ է խաչի ճանապարհը, եթե ոչ չարի մեծում եւ բարու հաստատում, սիրո հաղթանակ մարդկային կյանքում, ազատություն մեղից, որի համար Ասված Իր արյունը հեղեղ խաչի վրա եւ Իր հարությանը՝ որդես ամենահաղթ

եւ ձեր հայրերի ավանդներ եւ հարգանք ու վաստակություն եւ վայելում Ամերիկայի այս մեծ խաղաղում: Շատերն է հայտնի, որ ձեր Բրիտանական նախաձեռնությունները Սան Ֆրանցիսկոյի հսկող բաժնունում տարունակում է կանգուն մնալ ազատության խաչը Բրիտանիայի հայ ժողովրդի աներկապ հավաքի մի նոր վկայություն ու Տիրոջ փառաբանություն: Հոգիս ենք Մենք որդես Հայոց

բարու հետ հայեցեցին: Փառք Տիրոջ, որ կենարար Իր խաչով տալիս էր տախտիկ հարության հավաքի լույսը ձեր հոգում, որ հայրենիքից ու Սուրբ Էջմիածնից օվկիանով զատված օրհնյալ ու հզոր այս երկրում առաջնորդում է ձեզ դեպի սուրբ ավազանը աստվածկառույց առաքելական մեր եկեղեցու եւ հարազատ գիրկը մեր հիմնվուր, բայց հավանով միջոց Բրիտանիայի ու կյանքով լեցուն

հանձն առանք, այնպես էլ ազգովի հայոց մեծ դարձի 1700-ամյա հոբելյանով նորոգած հավաքի մեր ուխտ հավաստի գործերով տանձադնենք. «Խաչն կենարար, որ եղել մեզ փրկություն», որդեսգի այսօր էլ խաչի հաղթական խորհուրդն ուղեկիր լինի մեզ եւ օրհնություն: Միաբան ու միակամ, Աստծո մեր հանդեպ ունեցած Սիրով եւ միմյանց հանդեպ մեր սիրով գործած՝ զինվորագրվեն մեր սուրբ եկեղեցու շինությունը, մայր հայրենիքի վերականգնման, ազգային մեր կյանքի վերածնունդի սուրբ առաքելությունը, եւ թող խաչի մեր ճանապարհն առաջնորդի մեզ դեպի հայոց Թաքոր լեռը տառակերտություն:

նեան Իր գործության ու Իր կենդանի ներկայության մեր մեջ, տարգետեց մեզ լուսեղեն խորհուրդ խաչի:

Դուք էլ, սիրեցյալ ու հարազատ զավակներ մեր, տառաքելներ ենք այն հայորդիների, ովքեր բնավոր ու տարագիր, բայց առ Ասված աղափանտության, արդարության ու կյանքի հաղթանակի հավասով, իրենց հոգիներում դրածը խաչի, նորից հիմնեցին իրենց տունը ու ծնեցին ծովալը հայրենական տառակներով աղբյուր «Այլ ինձ Բա ինչի տարձել, բայց միայն Իր խաչն Տեառն մերոյ Յիսուսի Բրիտանիայի...» (Փառ. 2:14) գիտակցությամբ:

Գիտեմ, որ հավաստիոր մեր կյանքով, ձեր բարի գործերով, Բրիտանիայի հայի սեղծարար, ազնիվ ու արժանապատիվ նկարագրով Դուք տարունակում

Հայրադրանք, Բրիտանական ձեր հոգով ու հավասով:

1700 տարի առաջ ազգովի հանձն առանք խաչը Բրիտանիայի եւ կանգնեցինք հաղթական շինք հռչակելով Բրիտանիայի հոգիները որդես տեսական կրոն: 1700 տարի ք վեր կենդանարար ու սխալեցեալոր խաչը Բրիտանիայի ծաղկում է մեր լեռներին, մասշտաբներին, աստվածգիտության լույսով հրաշագործում հայի հոգու աղոթասաններում, իմաստավորում հայության կյանքը, վառ տախտիկ մեր մեջ ազատության տեսանքն ու արդարության սերը, նորոգում ու զինք սեղծագործ: Փորձությունների դեմ հանդիման խաչին աղափանտ աղբյուրներից հանդեպ, մահեր ռեալիտեցին եւ հարուցյալ ընտելեցին բարին ու

ժողովրդի:

Սիրելիներ, խաչին աղափանտ ու հարության հավասով այսօր մեր ժողովուրդը նոր օրն է կենում անկախ Հայաստանի մեջ: Հայոց եկեղեցիներն նորոգված ու նորակառույց գործերից ենք իրենց վերստին օրհնություն է սփռում մեր հայրենիքում, վերստին խաչի ջառանգությունը հայորդիք դառնեցին դեպի խնկարար խորաններ մեր արքայալիրի եւ նրանց լույսն անթեղում իրենց հոգիներում ու հաստատում ընտանեկան իրենց հարկերում: Դժվարությունների ու հոգսերի թեփումներ, բայց հույսով ու լավատեսությամբ՝ մեր ժողովուրդը ձեռնամուխ է հայրենական կյանքի վերաշինությանը, ազգային մեր իղծերի իրականացմանը: Արդ, ինչդեռես ազգովի

Խաչ Քո եղիցի մեզ աղափան, Տէր Յիսուս,
յորժան երեւիս փառք Զոր ընդ
ամոյս լուսաւորու:
Հայնժան մեմ մի ամաչեցում
լուսաշնայիս ի Քեզ,
այլ գորութեամբ Բով մեմաւ
բերեցեցում ընդ Արմէ Բունմէ
որդես գորդիս լուսայ եւ որդիս
սուղեցան:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԵԱՄԼՈ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Հունիսի 7-ին վեհաժողովի հավաքում տեղի ունեցավ Ն. Ս. Օ. Տ. Պարեգին Բ Ամենայն Հայոց հայրենիքի հանդիպումը լրագրողների հետ, որը նվիրված էր Վեհափառ հայրաթոքի հովվապետական անդամակցության ԱՄՆ-ի և Կանադայի հայոց բնօրրն։ Աստվածին մասնակցություն տվե՛ր Արաշայան հայրաթեանական բնօրրն առաջնորդական փոխանորդ Տ. Նավակյանը եղաւ. 460րդան և Մայր Աթոռ Ս. Երեմիանքի հովվաթոք Տ. Մուրակ վրդ. հաւաքաշարան, ուրբ Վեհափառն ուղեկիցներն էին եղել մեծ խորան ուղեւորութան ընթացքում։

1700-ամյակի ծրագրերի օրհան-
կում կատարված իրվականակա-
յացն սկսվել է Սան Ֆրանցիսկոյի
գրախ: Վեհափառ հայրաթոեան ուր-
խությունը նեցն սարհին առաջե-
ղի հայ համայնքի դուետում մի
խաեմեմության մասի, որը մեք
որոշումը վկայություն է մեր ժող-
վորի ջերմ հավասիքի աք Քրիստոս
վարդապետությունը: Համայնքի
սասմեմել է խաղաղի բարեմեմել
բարեմաղող ու խաղի դասիդու-
թյան դասախանանությունը: ու
հայեմել եք վերանման խնդրի
նայ:

Ֆրեզդոյում Ամենայն Հայոց հա-
րադէսը այցելել է արքեր համայն-
ներ, եկեղեցիներ, համոդիոյումներ
մեցել երհասարդոյան հեհ, որո-
արհաիայել են ծիսա-արարողակ-
կյանում քարեկոթումներ սեներ
իւրեմ ցանկութիւնը՝ հասկալող
լեզուի արմարւոյամբ: Մասնաձ

հանդիմունք է ունեցել նաեւ Ֆրեզնոյի համալսարանի հայագիտական բաժնուն:

Ի ժամանակ Հայոց հովվադասի
այցի՝ զանազան միջոցառումներ են
սեղի ունեցել Կալիֆորնիայի մա-
հանգում: Նշանակալից էին Գլենդե-
լում կազմակերպված երաժշտական

ված նահապետների նշխարները:

Կանադայում Հայոց հայրապետը եղել է Օսավա, Մոնրեալ, Տորոնտո, Սենս Քենթրինգ քաղաքներում: Պատահաբեղ է Մոնրեալում եւ Տորոնտոյում: Ամենուրեք ներկա են եղել միջեկեղեցական կյանքում ակտիվ օտար իւր եկեղեցիների ներկայացուցիչ:

Նրանք անդրադարձել են եկեղեցու դերակատարությանը, առաջնություն կանխարժեքային ցուցանիշներին, կարևորությունը տալիս են եկեղեցու դերը եւ առաջնությունը Ղարաբաղի հիմնախնդրի խաղաղ կարգավորման գործում: Անժամկետով են նաեւ հայ համայնքային կյանքի խնդիրներին վերաբերող հարցեր:

Վալինգսոնում Նորի
Արքեպիսկոպոսն այցելել է հայոց ցեղա-
ստանաբնակիչներին՝ Գլենդալի
սեյ Կաթոլիկ եկեղեցու կարգիմաս-
տի Ամերիկայի էկոմենիկ խորհուր-
դի համաժողովում մասնակցության
համար՝ իրենց հետևելու համար՝
իսկ մայր եկեղեցուն կատարելով
էկոմենիկ արարողություն, որին մա-
նակեղ են արթնալ կոնադական
մայրամեր։

Վեպահատ հայրապետը գոհունակությամբ հեռաց ընկերակից և անհաղախ հայր սնծմուն ամեն ռեկ եկեղեցիներն կից գործուն կիրակօրյա վարձարաններ մտնեին կրօնական գիշերինքն վաճանցելու, ազգային, եկեղեցական կյանքին հաղորդ դարձնելու եւ սամահարաւիվ նոյապետն հայկերկրոյսն առաւիժանընդ եւ զու ու գիսակոյրքսն գործանք մենեւր նկատվել է ազգային, հոգւոր կյանքի աշխուժութիւն, համախմբվածութիւն եկեղեցւոյ շուրջը իրաւաբանութիւն, ուր աշխեկ Յայդ հայրապետը, նրան եւ նոյնեկեցւոյ շուրջինքն սեղի հայնքն իր նոյնեկեցւոյ եւ «Հրապարակութիւն»

Վեհափառ հայրապետը հայորդիներին բաժխել է իր օրհնությունը ու հղել հայրապետական դասգամը հորդորելով հավասարիմ լինել մեր հայրենի սրբազան հավասփն, գրուկցել հայրենիքին ու նվիրված մնալ Հայ Առաքելական Եկեղեցուն:

«Հովվապետական այգը խառնուրդ վառարանի միջոց բերեց, որը եւ մեծ հոգեկոծ մախարություն եղավ Այնը նույնպատկառուրեւ, ու ունեիին խառնուրդ դալառեի մեր ժողովրդի եւ Երանայայցի, մատուցմընը դարձեին դեղի 1700 ամայկը, որպէս ուղըն անդուառայկ եւ վերաժեւորելու այլ մեր իրադարձությունը մեր կյանքում հոգեւորազոյակայ, իրիւնսեւ կան հաւաքաի գորգայն մեր առիթ դարձեւին իմաստ, հաջողութեւ իր խոսում ճեց Յայց հայրաւորեց:

Ասուլիսի ընթացքում բնփափա
հարաբերեց դրասխկանցք վրա
ներ հարեցրին: Հասարակական
ռափել հնդդուրդում սազած հարց
րից մեկը վերաբրում էր Տ. Տիր
արք. Կյուրեղյանին կարգալոյծ ա
լու մասին Կեփափաի կարգալո
թյանը եւ Նոր Նախիջեանի եւ Ռ
սասանին թեմի նախկին առաջն
դի լուսոսնում Տ. Եզրան վրդ. Ն
սիսյանին նամակներու:

Վերջում Վեհափառ հայրապետ եղեկացրեց, որ հունիսի 8-ից 14 ժամանակահատվածում կգնվի Մ. Բրիտանիայում Լոնդոնում հանդիպմունքները Սուրբ Եղիշե եկեղեցիում անցկացվող ժամանակահատվածում:

и. илнзцц

Երեկոն, ԶԲԸՄ-ի լուսանցելւոյն
մասնաճյուղի կազմակերպած հա-
դիսութիւնը՝ նկիւրած միութեան 95-
ամյակին՝ միութեան նախագահ Տի-
կին Լուիզ Սիմոն Մանուկեանի մա-
նակգութեամբ:

Վեհափառ հայրադեմն այցելել է Մոնթեբելոյի մահաճակաց հուշարձան, ուր հասուկ արարողության կատարմամբ զետեղել է Դեր Զորից բեր

Ներ, նաև համայնքների հոգեւոր առաջնորդներ: Միջազգային օրինակապետական ակադեմիայի սնօրնությունը Նորին Սրբությանը շնորհել է փառաբանական ղեկավարության կոչում:

Ամերիկայի արեւելյան թեմ այցելության ընթացքում Յայոց հայրաթուղի վաւերագրւում հանդիպում է ունեցել ԱՄՆ նախագահ Ջորջ Բուշին: Եւրաւաքե ցուցի ընթացքում

Սկիզբը՝ նախորդ համարում

Ամռանական պակիի նպատակը գուշին ներգրավելն է Հրքարքի ղեկի էր եկելիցն ունեցած փոխ խորհրդի մեջ։ Դիպանց ցնահ սիրելու նրանց հասնամանությունը պահանջվում է որպես պայման, ասկայն այն խորհրդի խորքային լույնանդախությունը է։ Հասնահի փեսային է հարսին տրվող հարցադրումները խորհրդակատարությունն արտահայտելու մի օգտակար միջոց է որպես անհնական համեմատությունն է գործնական մասնակցությունը, որպես հաստատում է իրենց կերպած փոխադարձ հավատարմության ուխտ։

Պաշտպանությունը արդյուն խնդրում է և Աստուծոն անունանալով գույզից հասել էր Զրիստոսի նախահայրերի տարբեր գույզերի շարքը նրանց վրա ևս հեղինդ ավազակ մային նույն չորհրդները։ Անշուշտ, բնեւերկրյալ արքայությունն արդեն իսկ հայտնվել է, և այն պայմանավորված չէ ապագա պատմական որոշ ալի իրարարձուրյաձք, ավայն քրիստոնեա գույզերի բոլոր ավակակները կոչվելու են Զրիստոսի անդամներ և պատմականայնեւ Նրա Մարմնի։ Նրանցից յուրաքանչյուրն իր անհատական մասնավոր ճանաչարիով կոչված է ապրելու Աստուծո ներկայությունը և հայտնելու Նրան աշխարհին։ Հետևաբար Աստված չարմանալիս է գործել մարդկային արարչագործ պտուղնորոյան յիշողով և Նրա Մարմնի Տաճարը դարձրելով կառուցման ընթացքի մեջ է, այսինքն որդեմանությունը նշանակում է պատկանել Զրիստոսի խորհրդին։ Աստիանդներ որդեմանությունը քրիստոնեական մատմունություն միակ և բարձրագույն անունանալով չէ։ Այս պատմական արդյուն հայցում է Աստուծոն օրինել գույզին խնդրելով. «Օրինել... Պաշտպանել... Գրկել նրանց»։

Պսակը կամ բազը, ավանդակալի հմաստով, հարքանակի խորհրդանշին է մցրտյոնքի մէջ եւ Նոր Կտակարանուն խորհրդանշին է մտակող վրա ունեցան կյանքի հաղթանակի (Ա Կորնթ. Թ 24-25): Եւս իմաստով է նաեւ եկեղեցու հայերից ստոր ձօնակն Ոսկերեանը հարքանեկան պատկն ընկատուող որդեւ «հաղթանակի խորհրդանշան»: Պսակը նաեւ խորհրդանշին է արդարապէս համար տալանք երկնային եւ հափխոնեկան պարգեհն ըստ այս մտքի. «Պատերազմեցի բարի պատերազմը, ավարտեցի ճրքացը, պատեցի հաճախը: Եվ իման իմն է սպասուն արդարապէս պատկն...» (Բ. Տիմոթ. Գ 7-8): Եւս պատկն է պատկն ող հաղթանակի:

պալերի և անճամիությունների առաջին հերթին պատկանում են խաչված և հարյուրյուն առած Տիրոջը Հիսուս Հրիստոսին: Այս է պատճառը, որ Եկեղեցին պալիկ խորհրդի ժամանակ վկայակոչում է Սաղմոս 20 (21)-ի ասելով. «Նրանք որ քաղցր օրհնությունը հասցնեցին և պատվական քարերով զարդարված բազ դեկեթի նրանց գլխին»: Սա բազակորի և բազուտին հանդիպումը փաստափորություն է, երբիստոնյաներն այն ընկալել են որպես հոգու Հիսուսի փառք, Թագավոր Փրկչի և Նրա հարսնացու Եկեղեցին: Մականք մահվան վրա ունեցած Հրիստոսի հաղթանակը լավագույնս վկայված է մարտիրոսների կողմից, ում վրա մահը ոչ մի գործություն չունի, եւ նրանք արդեն իսկ առցանց են իրենց պալեր: Մարտիրոսների մահին եղած այս հոգւմը եւ պալիկ ճանաչացումը որպես մարտիրոսության խորհրդանշան, անշուշտ, չեն նշանակում, որ տառապանքը կենդանության դեր է գրավում քրիստոնեական անուննության խորհրդի մեջ, բանի որ փեսային և հարսին եղանակություն են բարգավաճում է խոստացվում եւ ոչ տառապանք: Մականք պալիկ միջոցով, որ գնեղվում է նրանց և Երիստոսի Ավետարանի ընդունումը, Նրա խաչի կողմ Նրա հաղթանակին մասնակցելու նպատակով, մտադր երկնքի արքայություն ապրելու հավիտենական կյանքի մեջ: Այսպիսով՝ զույգի փոխադրած սերը ճառագայթում է գալիք ժամանակին մեջ Հրիստոսի կողմից բազադրված լինելով մարտիրոսների արքեի հետ, որը եւ դաժման է Հրիստոսի եւ Եկեղեցին հավիտենական սիրո զույգը: Իսկ երբ համըմունք է պալիկ զույգից զխից, աղոթքը շարունակում է. «Օրհնում ենք քրանց սուրբ խաչի նշանով», այսինքն խաչի խորհուրդը ճանաչալարին է բազափորության՝ որպես առանցքը փրկագործության խորհրդի, հետեալաբար նաեւ

Սուրբգրային երկու ընթերցումները (Եփեսացիներ Ե 20-33 եւ Հովհաննէս Բ 1-12) հաստատում են, որ ամուսնության խորհրդի մէջ էականը Քրիստոսի Իր

հորերը և որպես բարձրագույն կատարել-
ախալիչ տղամարդու և կնոջ հարաբերու-
թյան: Ոչ երբ ամուսնությունն է օրինակ
հասկանալու Արխանդո-Ենկելոյի հարաբե-
րությունը, բայց հիպոթալուզ: Ամուսնություն-
ը որպես խորհուրդ, ծանուցումն ու տե-
ղափոխությունն է այդ կին հարաբերու-
թյան արդեն իսկ հայտնված Երկնքի ար-
քայության մեջ, որտեղ Քրիստոսը և Ե-
ռեզիկի մեկ ցամաքն են:

«Վաղ Եկեղեցուն» հարսը եւ փեսան հարսանիքին հաջորդող ութ օրերին կրում էին թագերը: Այսօր թագերը վերցվում են ծննդի անմիջապես հետո՝ հատուկ աղոթքով եւ մաղորաբերով. «Ով Տէր, Հոգաբարձսմանը մարիդ նրանց եւ տառափր Հո-

խաղաղության հրեշտակին, որ նրանց տրոչ, անարատ, միաշունչ են միակտր հուրը պահի... որպեսզի այս աշխարհում անքիժ են անմարտ ապրեն մինչև խորին ձերբուրդի են արժանագիր լինեն՝ քրեները արքայություն են անբառան պատկի...»։ Սա է բարձրագույն և նշանալի իմաստն ամուսնությունը՝ որպես խորհուրդ։ Ինչ էլ որ լինեն կյանքում դժվարություններ, որդեգրություններ են բաժանումները, այդուհանդերձ այն գույզ գեթը, ուժերը պատկի են կրում իրենց գլխին, նախասնանձանում են երկնից արքայություն համար։ Սակայն մնացյալը կախում ունի նրանցից, քե՛հ Զիստանով տեղի ունեցած նրանց ընկալանքով կյանքը արդյո՞ք վճռորոշ հանգամանք կլինի իրենց փոխադարձ հարաբերության են իրենց արժույթ անհատական կամ ընկերային կյանքի մեջ։ Եվ քե՛հ նրանք կնկարկարեն ապրել իրենք իրենցից՝ ինքնով առանց Զիստանի ենթարկված քաղվածա, ապականված են ժամանակավոր տարբերին, որոնք կառավարում են անկում ապրած աշխարհը։

Խորքի լավորինի գույգրինն են տուգվող գինին վաղ էկեկեկուն հաղորդված խորքի լավորինի անդադրությունն է ու պեն ամունամյայան խորքի լավորինի անդադրությունն ու կերմունք Զրիստոսով: Զրիստոսն է միապին ապրելու կյանքի երբեք: Նա Աստուծո ղորինքին նոր կյանքի գինին է, եւ Նրանով հաղորդություն հոշակաւն է, քն ինչպես այս աշխարհի անընդհատ մանրամասով մանր ավելի ավելի ենք երթուադարձանք այն կյանքի համար: Որ երբեք երեկու չունի:

վերջակետը հետևյալն է. մեզինք
մանր առումնաբանա՝ են, իսկ ոմանք ոչ
Սակայն պատկի կամ առումնաբան
խորհուրդը վերաբերում է բոլորիս. որով
հետևե՛ այն վերաբերում է նաև կյանքի
որպես կոչում, եւ նրա իմաստը, էություն
նր եւ վերջը Հրիստոսի եւ Եկեղեցի
խորհուրդի եւ։ Եկեղեցին միջոցով է մե
նից յուրաքանչյուրը հայտնագործում
յունենքի կոչումը Հրիստոսի ամբողջ
կամ բաժանաբարյանը, մարդու եւ ս
խաբքի կկատմամբ ունեցած Նրա է
ուն հետևելը։

Տ. Բազրաճ արդ. ԳՎԼՍՅԱՆ

ՆԱԽԻՐԱԴԱՐՈՒՄ Ե ԱՎԱՐԱՅՐԻ ՇԱԿԱՏԱՄԱՐՔԻ 1550-ԱՄՅԱԿԻՆ

«ԳԱՍՏՈՒԱԾԴ ԱԾԵՐ ԳԱՆՈՒՆ»

Սկիզբը նախորդ համարում

Հին և Նոր Կտակարաններում Աստծո նորոգմանը վերաբերող մտեցումները տարբեր են, և եղիցի մեկնությունը նոր լույս է ափսոսանք ապր հասկացության հոգեւոր ընկալման վրա: Ըստ Հին Կտակարանի նախադրեղեղյան ժամանակներում «սկսած մարդիկն թագմանալ ի վերայ երկրի, եւ դոսեր ծնան օնցա: Տեսեալ որդւոցն Աստուծոյ զոսերս մարդկան զի գեղեցիկ էին, առին իւրեանց կանայս յամենեցուն զոր ընտրեցին: Եւ աւտ Տէր Աստուած. «Մի մնացտ ոգի իմ ի մարդկանդ յայդմիկ յաւիտեան, վասն լինելոյ դոցա մարմին, եւ եղիցին աւուրք դոցա աւտ հարեւր քան»: Եւ սկայք էին ի վերայ երկրի յաւուրսն յայնդմիկ, եւ յես այնոքիկ իբրեւ մասնին որդին Աստուծոյ առ դոսերս մարդկան, եւ ծնան իւրեանց որդիս, նոնա էին սկայքն որ յաւիտեանց աւտ աւուրքն: Եւ իբրեւ ետես Տէր Աստուած եթ թագմեցան չարիք մարդկան ի վերայ երկրի, եւ ամենայն ոք խորհէր ի ւրսի իւրում խնամով ի չարիս զամենայն աւուրս: Եւ ստրցաւ Աստուած զի արար զմարդն ի վերայ երկրի, եւ մտախոհ եղեւ ի ւրսի իւրում: Եւ աւտ Տէր Աստուած. «Ձեզեցից զամենայն մարմին զոր արարի յերեսաց երկրէ, ի մարդոյ մինչեւ յանասուն...» (Ծննդ., 2: 17): Աստծո նորոգման մասին այստեղ խոսվում է Սեթից եւ Ենոքից մի քանի սերունդ հետ, երբ հիւսանակվում են Նոյը եւ Ենոքիցները, այն էլ այնոքիս ժամանակների աւուրքն, երբ ըստ Աստվածաբանի մարդկությունը բարոյական անկում է ապրում: Ուրեմն ի՞նչն է եղիցիին ոգեցնել Աստծո նորոգման հիւսանակման սկիզբը կապել Սեթի եւ Ենոքիս ժամանակների հետ:

Ըստ Նոր Կտակարանի Կայիափա Բառապետի մարգարեացով, որ Հիսուսը մեծանելու էր «ի վերայ ազգին, եւ ոչ ի վերայ ազգին միայն, այլ զի եւ զորդուն Աստուծոյ գորուելան ժողովուքն ի մի» (Յովհ., ԺԷ 52): Այս հոգեբանական բանալին Քրիստոսի խոսքն է. «Որով աշխարհիս այսորիկ կանայս առնեն եւ արանց լինին, իսկ

որ արժանի լինիցին այն աշխարհի հասանել եւ յարութան որ ի մեռելոց ոչ կանայս առնեն եւ ոչ արանց լինին: Բանգի եւ ոչ մեռանել եւս կարեն, զի հաւասար հրեշտակաց են, եւ որդիք Աստուծոյ, քանզի յարութան որդիք են» (Դուկ., Ի 34:36): Ուրեմն եղիցին Նոր Ուխտի ոգով է մեկնել Աստծո նորոգման հոգեբանական Սեթի ու Ենոքիս աւուրքն:

Եղիցի «Արարածոց մեկնությունը» եւ «Վասն Վարդանայ եւ Հայոց Պատերազմին» երկերը ներծածված են Աստծո նորոգման մասին բխողական բանալիով «Մասնություն, մի ու գեղեցիկ խաբեցոց, որ առնե զարարութիւն, արարաւ ի որդւս եւ մարդարաւ է: Եւ որ առնե զմեզն ի սատանայէ է, զի ի սկզբանէ սատանայ

մեղանչէ, վասն այսորիկ յայնեցեալ Որդին Աստուծոյ, զի լուծցեց զգորսն սատանայի: Ամենայն որ յԱստուծոյ է ծնեալ մեղս ոչ առնէ, զի սերմ Նորի ի մեծ մնայ, եւ ոչ կարէ մեղանչել, զի յԱստուծոյ է ծնեալ: Այսուիկ յայնքն են ի միմեանց որդիք Աստուծոյ եւ որդիք սատանայի» (Ա Յովհ., Գ 7-10), քանզի խաբեցոց ուժերը մարմնավորող բանալին (որովսին հայերին մեղքի միջոցով մազկեղանկությունը Պատերազմը Սասանյանների արմուխին էր) դեմ մղող կոնկրետ ոչ միայն նյութական, այլեւ հոգեւոր ուժերն էր ընդգրկում:

Հովսեփ Ա Յողոցեցի կաթողիկոսի (437-452) գլխավորությամբ Մյաւադայան զավառում Արսաւազում, ժողովված Տարմի Սահակ, Մանակեթի Սեդեկ, Բագրեւանդի Եզնիկ, Բզնունյաց Սուրբակ, Տայոց Տաճաս, Բասնի Թաթևի, Տուրքերանի Բասու, Մարդասանի Երեմիա, Մարդավոլ Եղիշ, Սյունյաց Անանիա, Սյունյաց Սուրբ, Բզնունյաց Սահակ, Սոկաց Բասիլ, Վանանդի Գաղ, Ամասունյաց Եղիշ, Ամենայնյաց Եղիշ, Աղառնայաց Երեմիա երկուսուսներն իրենց Պատասխան մամուլում սատանայան արևա ճակեցին, որ հայերից Պատանչում էր ուսանալ երկուսն էլ ի բաց գնացեալ յերկնից, եւ ի մեծ աշխարհս եկեալ Պատանչ բանիլ եւ սուս խոսմամբ զանկիների յոյս առաջի դէմ իբրեւ ճշայ մանկան անհործ եւ անկիրք նորաքեմ մարդոյն, ի վեր հայեցուցանելով զմիտ նորա, ուսելով ի յոյսոյ ծառայոյ, յոր հուռն չի բամայեաց երթալ, զի լիցի աստուած: Իսկ նորա մտապնալ զՊատանչման Աստուծոյ, խաբեցաւ զվերի մուրախութեանն, կորոյս զոր ունէր զփառս անմահութեանն, եւ չեհաս երազայոյս կարծեացն: Վասն որոյ եւ մեծեալ ի կենաց տեղոյն, ընկեցաւ յաղականելի աշխարհս, յորում եւ զուր էր բնակեալ այժմ, եւ ցնորեալ մոլորիկ զվերի նորիկ խաբեցաւ: Այնքան խորն էր Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ հայրերի մեջ լուսավոր հավատք, որ նրանք առանց վարանելու ուղղակի հոգեւոր մարտահրավեր արեցին մազկեղանկությունը շատագուրով արհային. «Այլ դու յես այս ամենայնի այլ զմեզ մի հարցանք, զի ոչ եթ ընդ մարդոյ է ուխտ հաւատոց մեղք, եթ Պատանչման իբրեւ զգայոյ, այլ ամեն լուծութեամբ ընդ Աստուծոյ, որով ի հմար փակեց եւ ի բաց եկանել, ոչ այժմ եւ ոչ յաղա, եւ ոչ յաւիտեանս, եւ ոչ յաւիտեանից յաւիտեանս» («Եղիցի Վասն Վարդանայ եւ Հայոց Պատերազմին» ի յոյս անել բաղդատութեամբ ծնորդաց աշխարհութեամբ Ե. Տէր-Սիմեոնեանի, Երեւան, 1957, էջ 37, 41):

Եղուորդ ՂԱՆԻԷՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր

ԼԵՎՈՆ ՄԻՐԻՋԱՆՅԱՆ

ԳՈՆ ՅԱՅ ԵՆԵՂԵՑՈՒՆ

Դու պահեցիր, օրհնեցիր,
դարերի մեջ խել,
Մեր պարծանքը
գերազույժ՝ զԱրթուն
Հայկազնայց,
Ամառ մնաց հայ ոգին,
մնաց հարատեւ
Եվ գորացավ ամեն մի
նոր հողմի դիմաց:

Խաչիկ խորհուրդը
խորին՝ ավիշ կենարար,
Եվ երգերդ՝ մեր հոգու
լույսը երկնաշար,
Կերտներդ՝ ուղեմիշ
աստղեր մշտավառ,
Եվ հարություն է Հույսի՝
ամեն Պատարագ:

Երեկ, այսօր ու հավիտ
դու մեր հոգու սյուն,
Մեր վեհության վեճը
սուրբ, ընծա՝ երկնային...
Թող հայ աղոթքը դառնա
փառաբանություն
Հայոց բոլոր դարերի
լույս ճանապարհին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ Ա ԼՈՒՄԱՎՈՐԻԶ

Սկիզբը էջ 4
Թագավոր կարգադրում է Գրիգոր Պարթևին ղապակում եւ ծառի թափ ոստեր մկեր մասուցել Ամասիս աստվածուհուն, որի կասարումից նա հրաժարվում է: Թագավորը Գրիգոր Պարթևին մեղադրում է ասելով. «Եւ ինչոքեմ մի օտարական եւ անաշխարհիկ մարդ, որ եկել հարել է իրենց, հաւանակվում է Պատեւ մի աստուծո, որին իմեք ի Պատեւ: Վերջինս արդարանալով, թե նրան ծառայել է ամենայն հավասարությունը, միաժամանակ հայտնում է, որ նա Պատեւն է երկրի, երկնի, մարդկանց, եւ Պատեւն է երկրի, երկնի, մարդկանց, ծովի եւ ցամաքի արարչ Աստուծո Քրիստոսին, հեծեալքառ չի կարող Պատեւը հեթանոսական աստվածներին:

Չայլացած թագավորի հրամանով Գրիգոր Պարթևը ենթարկվում է անասելի կտաւման, իսկ երբ հայոց հազարաղթե Մարտավանի փեսա Տաճաճ Տրդատ Գ-ին Արարիկի մարդ, որ եկել հարել է իրենց, հաւանակվում է Պատեւ մի աստուծո, որին իմեք ի Պատեւ: Վերջինս արդարանալով, թե նրան ծառայել է ամենայն հավասարությունը, միաժամանակ հայտնում է, որ նա Պատեւն է երկրի, երկնի, մարդկանց, եւ Պատեւն է երկրի, երկնի, մարդկանց, ծովի եւ ցամաքի արարչ Աստուծո Քրիստոսին, հեծեալքառ չի կարող Պատեւը հեթանոսական աստվածներին:

Չայլացած թագավորի հրամանով Գրիգոր Պարթևը ենթարկվում է անասելի կտաւման, իսկ երբ հայոց հազարաղթե Մարտավանի փեսա Տաճաճ Տրդատ Գ-ին Արարիկի մարդ, որ եկել հարել է իրենց, հաւանակվում է Պատեւ մի աստուծո, որին իմեք ի Պատեւ: Վերջինս արդարանալով, թե նրան ծառայել է ամենայն հավասարությունը, միաժամանակ հայտնում է, որ նա Պատեւն է երկրի, երկնի, մարդկանց, եւ Պատեւն է երկրի, երկնի, մարդկանց, ծովի եւ ցամաքի արարչ Աստուծո Քրիստոսին, հեծեալքառ չի կարող Պատեւը հեթանոսական աստվածներին:

սաղութային հասած թագավորի հրամանով Գրիգոր Պարթևը ենթարկվում է անասելի կտաւման, իսկ երբ հայոց հազարաղթե Մարտավանի փեսա Տաճաճ Տրդատ Գ-ին Արարիկի մարդ, որ եկել հարել է իրենց, հաւանակվում է Պատեւ մի աստուծո, որին իմեք ի Պատեւ: Վերջինս արդարանալով, թե նրան ծառայել է ամենայն հավասարությունը, միաժամանակ հայտնում է, որ նա Պատեւն է երկրի, երկնի, մարդկանց, եւ Պատեւն է երկրի, երկնի, մարդկանց, ծովի եւ ցամաքի արարչ Աստուծո Քրիստոսին, հեծեալքառ չի կարող Պատեւը հեթանոսական աստվածներին:

Դու պահեցիր, օրհնեցիր,
դարերի մեջ խել,
Մեր պարծանքը
գերազույժ՝ զԱրթուն
Հայկազնայց,
Ամառ մնաց հայ ոգին,
մնաց հարատեւ
Եվ գորացավ ամեն մի
նոր հողմի դիմաց:

Եղուորդ ՂԱՆԻԷՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

ՓԻՐՈՂԵ ԵՈՒԼՆԵՐԻ ԵՐԲԱՆԵՐԸ

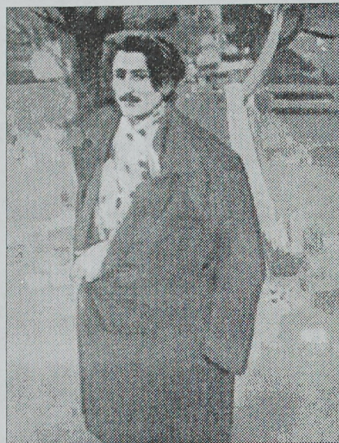
Բարդ, քայց ճանե չափազանց հեծաբիր կայմի ուղի ի անցել Յայասանմ ժողովուրդ ճան մարիչի տն Բեհարյան: Ճովել ի 1913 թ. Աֆղոն Կարահիսարուն (Պասանկան Յայասան) մայկուրյանի ընթանմուն: Յայր Կաղի-նակ Բեհարյանը, ափաթել ի Մորթոնի համալ սարանի մաքնծանկական Ֆակուլտետը եւ ժա-նանակի հայկական միջակայուն անուն ու հե-ղինակություն վայելող մասկուրյան ի: Եղեւ ից հետո շուրջ սաալ արքա Բեհարյանների ը-նամից, շուն-ետել կորցած, վարել ի քափա-ռական կամ: Միայն 1925 թվականի, եր Եր-րադոցին Յայասան եւ բնակություն հասա-եցին՝ Վալարաշաղաւուն, փորկի Մրան հնաւ-կություն ունեցալ դորոցական կանոնակա-րություն ստանալու: Ով գիփի, եթե հայրնի բնություն հարազատ ու սրանած գեղեցկություն ու շունը չլինին, մեծ տեկն անկնկնի վան ու եկեղեցիներով, մի կողմից Մասիսների, մյուսից Արազիցի վեհակներ հսկուններով, Ներ-սիսյան գետեսիվ, ից հմարմնով աղեցուն էլքմիսիցի չլինե տն կամուն, արդի՞ ծնոլ կանկներ վրձինն: Չ՛ ուր ետ մանկությունը, շնորհիվ հոր, հագեցած ի ոչ միայն արվեստ մասին գույցներով: Նոր հոգեծանով աշխա-րին, իմացությունների օրջանակի ծանոթ մա-րզ գեիեր, եր քերես ետ նույն հաշողորայթար արող եր լինել նույնվան վալ արձակագիր, որ-նան մարիչ ի. շուսպիվիորեն ետ խոսող հա-գեցած ի գերտվասական ճարմանակի դուս-երներով, նյութի, ասեղիկի հիմնամիջի դիտով հանգուղաւորաններով: Սակայն ետ ընթերց գ-մարզ եւ տն առաջին Մուսուլիցները, անկա-կած, եղան հայրենի հարազատ ու սրանած բն-աշխարհից օսացած տղավորություններ ու էջ միանմի հնարյուն ու հոգեծեք քննորոն: Յո-նամակայն ափաթելուց հետո բնունվեց երես-մի գեղաւորաշատ-արդուսաթեական սեփնիւնով, ապա սովորեւ Լեմիգագրի գեղանկարչության, հասկանալագործության եւ ճարտարապետության ի-մասնություն (1932-1937): Նոր ետ սացել Յամա-ուուսաստանյան գեղարվեստի ակադեմիայի դիլյունը (1939): Եր հապալ գեղմիր շինել եւ ընկերների հին սենեց Ֆինկական ռազման միաց: Յոթ արքա ստիպուած եղավ վրձինը դիծել ծայս մարսական գործողությունների կարճա-նալ ղադարների ընթացմուն: Եվ 1945 թվակա-նի գեղմով միջեւ Կիեւնան հասած Բեհարյանը վերադարձալ տուն երան, եւ անմիջաբեւ մանակավարական ափաթանսի անցալ նորա-քալ Գեղարվեստի ինստիտուտ, որին կան-սարիմ մնաց միջեւ իր կամով վերջ: Տարբեր առիթներով իր սաները (որոցն թվուն Գրգիար Նաւեցյան եւ Սարգիս Մուրադյան), խոսակո-ր

նուն էին, որ Բեհարյանից սովորել են չի միայն
նկարելու նորություններ, այլև ներգնդել հայ-
նեանսիրություն ոգով, մայրենի լեզվի գեղեցիկու-
թյանը ու հոնարով: Նա գիտե հայերենի բառ ու
բանն օժեղ գույն ու երանգով, նրանցից ոմեղել
դեղուկ մեզ ամհայնս շունչն ու բուրյր, համն ու
հոգն իս քրքրվ գուրմն ու գծի չեմով փոխան-

ցել կազմվեցին: Եթե փորձեն Բեհարյանը ափսոս ընդարձակել մեկ բառով լիիջ ապեն, որ նա նույնպիս է: Նրա ոչ միայն կենցաղային ժամրի գործերում, գյուղական բնակարաններում այլև գրի նկարազարդումներում խիստը նույն է վերջի ժամրի նկարչի սիրահարվածությունը: Ե՛րև Մույնիսկ նկատելի է նրա բնականությունը, ու նկարչից հաղորչի չի գալիս ստոկ մղադ ռասմոնի, վնասարձակի դերում: Նրա մասերան ծաղը, արը, թուփը, խոտի դեզն ու գյուղական մեծ կալի խոտ խոտում են, ռասման անցյալի ու ներկայի մասին, ղիտղոյին հաղորդող ղարձումն իրենց մտրումներին ու խոխին, կորցրածին ու զատվին: Որման էլ աբստրակտ վառ թվա Բեհարյանը ներկայանալը, այնուան նույնիկ նա խորին, գյուլինի շեբսնդունման մոն մնում է փորինքն թախտն, խոն ու մնա-

րումների աճի արհեստական ընկճված մկարիչ: Նրա ա
 ռեխի մեջ խոնավություն կա, դարի խելքն ռիթմի
 մեջ զսլոված ցավ, անդորրի մեջ խաբանծու
 րություն: Նրա գյուղական բնադասկերները մեծա
 րեն թվում են եճաճալ տղայի դրոշմումներ
 երբ սպիներով կտրահանում ու գրկում են իր, ա
 ղարկան, մարդուն ու կենդանիներին են ընդգ

ծնունդն իրանց ուրվակները, որով էլ ամիսատեղի կանխադրեց: Ճարմանալի նրբությամբ, ասես մի փետակ գզուգուգունով՝ Բեխարյան մեզ ծանոթ աճեցուն աղաղակներով օժտում է շնչելու, սեփական աշխարհի ու սրամաղդություն ունենալու հասկությամբ: Քաջ ու մուգ դարձան գույնի, ասես, հորիզոնական կաշվածիկով:

ծաղկակար գորգի մեջ ձգվում է ծոյգուկակա սենյի ծեմակն ու մանուշակյին զիդ վարակ գույնը, կանաչն ու զինեպույնը կապի վրա ստեղծելով ուժ աճան քայլծնե այն քանակությամբ, որի մեջ հոգանք միդիում է գոյություն կան լարված առարկայի կանաչես հանգստություն լուսիք («Լուսնը Մարդոնքավաճում»): Լույսն ու սպիկի նուրբ անցումները, որոնք մեկ ծոյգուն մեկ սարահանասում են սենյի կարմրամանրադեղուկ խառնուրդ, դիտորեն փոխարկում են զիդը

Այս խորհրդավոր լուծյա՜ն աշխարհը, ուր կա-
ռույցն ու փիրուզը ճա՜ն ու սառը, միմյանց հա-
մարդկելով, ասես ծովմկն են գո՛ղորների թի-
բի թա՛կ («Ենթանկյա գիշերով»։ Սիս այստես են
այստաթի լուծու՛մներով են առանձնանում Բեհա-
րյան նկարչի բճանկարները, գոյություն ունե-
լու՜րդական տղա՛կները։ Իսկ վարդեցի դիմա-
կարներն առակվաթես շեռուն են Բեհարյան
արվեստի այն հասկանալիոր, որ աչքի է ընկնու-
նի ինթեյկնետա խորով։ Ե՛վ դա ոչ մի տա՛ս-
ճառով, որ նկարչի փրճիքն մե՛կ է բոլո՛ղ այնողի
չի անհասների դիմանկարները, ինքնիթի են
վահան Տեյրյանն ու եղիթ Չարենը, կարո՛ղ Կա-
ֆայարյանն ու Չակոբ Կոչոյանը։ Գեղուրդեցից
գե՛ր, աճաճանաթիվ, քայո՛ղ ոչ ցցուն վե՛րու-
թյա՛նք են առանձնանում են «Մկրտիկ Վո-
ջիկը», ե՛ւ «Քրդու՛ի Լազո՛ն»։ Իսկ չափի նուրբ
ու միաժամանակ դիպուկ բնութագրումներով
առանձնացող նկարչի դարձյունացումն կա՛մ
չարենյան հերոսներն ուղղակի ժամրի դասա-
կան օրինակներ են («Ենթանկյա ծուրացնա-
նե՛ր», «Երկի Լափի»)։ Բեհարյաններն նկարա-
գաղութները ոչ միայն իդեոնե՛ր են գրակա-
ներից մե՛կ ծա՛նրո հերոսներն, որո՞մ աղու՛ն է ի-
ն մեզնից առաջ ու ոչ մե՛կ միջավայրում, այլե՛ն
ծա՛նրո ու ճա՛նաչելի են մե՛ր օրերուն ինքնա-
գե՛ականից համաճող վարձ ու բարձր, ինչ ցա-
ղավարանն օսարանուն ու բիծով կա՛րծու՛մնե-
րը։ Բեհարյանն ազգային, դարերի փորձությունն
քո՛ված ու իմասնացած քարտյակնությունյան
դյա՛ր ու գեղեցիկ պակնողությունի ջա՛սագ՛ր է
են կարողանում ե՛ր դա հո՛սոնե՛ր կա՛նուրե՛ր
իր արվեստն։ Իսկ մեր արվեստը մօսաթես աչքի
է ընկնում ռաճաղությունների ներքին գեղեցի-
կությա՛րը, ամոհաճու՛րջ ու դյա՛ր գա՛ղակու-
թյա՛նք, լուծյա՛ն մե՛կ հե՛նկից հե՛նդ մե՛ղու՛ն
նուրբ հե՛նկու՛մներով։ Մես սե՛նգուն ու մե՛կ ծա-
ռանգա՛ գի՛ծ, գոյու՛ր, երանք չեն ճշուն, չեն
աղմկում, այլ հաճուրդն ու մեղնաբե՛րյուն սա-
հուն են կա՛սվա՛ն մա՛կերեսով ու դիտո՛րի աշ-
իու՛ն ընկնո՛վել խճա՛կանի ու քա՛նասե՛նգա-
կանի ներքին լույսով հազգե՛ն ահուրա՛ն ա-
հախը։

Այսօր, երբ «կոմունեցիստ» արվեստը եկել ու առաջ դառաւ: Եւ մեր միջին ու հոգիին, խաթար վեր մեզ ծաւալող, արժե սեփական «գաղութն ըրից», համէլ եւ մեր այսօրվա ու վաղվա գեղարվեստական միջոց զոնե հասմնել երեւելա մեր վարդաբնիքի ճշմարիտ ու նրբաճաշակ արժեքներով: Ասւ Բեհրաւան Նվարիդը հենց այդ արժեքների կրողները ենք եւ, արժեք, որ նման եր փիլոզոֆ շղարձեմքի մեջ դառաւ: Եւ դաշնամանը ջաղով հարսել:

ՀԱՏՈՒԿ ԱՏԱՄԲՈԼՅԱՆ

24hours

Ulyhappn' to 4

- Բայց չէ՞ որ այդպես էլ պետք է լիներ,- պնդում էր Թորամանյանը։ Բանի որ ճարտարապետի առջես խնդիր էր դրված, կառուցել մինչև այդ ամիսը, բացառիկ կառուցվածքի, նախորդ բոլոր տաճարներին գերազանցող շինություն։

Մեր օրերից վախճանի տեղափոխվե՞նք դարերի խորքը: 641 թվականին ինդիեցական իշխանությունում էր ձեռքը վերցրել կարողիկանական գահին նստած Ներսես Գ. Տաշիցին: Նա կրթությունն ստացել էր Հունաստանում: Որպես գորական ճանաչողով էր երկրից երկրի, տիրապետում էր մի բավել լեզուների: Այն ժամ, երբ Ներսեսը գորականի ասպպզեները փոխեց վաճաճականի պարզեցողով, Հայաստանում թողորդե՞ր էր պայքարը երկու ուղղույթյունների միաբերակների եւ քաղեղեղականների միջեւ: Աստվածաբանական վեճերի ետեւում բարձրված էին քաղաքական տարակարծիքներ: Ո՞ր կողմնորոշումն ընդունե՞ր. ո՞ւմ էես միտքույն կազմե՞ր, Արեւելք՞ հետ՝ Հայաստանին սպասանացող արաբական խալիֆայե՞ր, քե՞ն՝ Արեւմուտքի գործող Բյուզանդիայի, որը վերջերս ծնկի բերեց Հայաստանը գավաթի գանձացող Մասանյան Պարսկաստանին: Ներսես Գ. կարողիկան արքեն քաղեղեղունահայ էր (652-ին Բյուզանդիանին ներխուժել էր Հայաստան, եւ Ներսես կարողիկոսը հալկարականորթ ընդունե՞ր էր քաղեղեղնականությունը) եւ երազում էր Հայաստանը վերափոխվորել Բյուզանդիայի հետ, սակայն մայրաքաղաքի ֆեոդալական ավագանին, նախարար թեոդորոս Ուստունու գլխավորությամբ, վճռականորեն դեմ էր տրամադրվել: Եվ Ներսեսը մտադրվե՞ց՝ Վիզիլիի իր արտաճմարտ տեղափոխել՝ Վաղարշապատ այնտեղ տանելով՝ ի՞նչու ի՞նչու էր նոր կենտրոն, ինչպես ման եւ մի շքեղ տաճար՝ ի պատիվ Գրիգոր Լուսավորչի:

Խոյակների վրա գետեղված «Ներսես» եւ «Կարողկոյս», ինչպես նաեւ պղծված քարի սրբի վրայի «Կառուցող եւ Ներսար, ինչքե՛ն» հունամատ գորշոնները հավատաւորն են նրա քաղաքակրթական նկրտումները: Չնայած Բյուզանդիայի հետ հայրենակիցների վերամիավորման նրա դիվանագիտական անհաջող քայլին՝ ստեղծվեց ճարտարապետական մի քաջատիպ կորով, որի համար եւ արժանացավ «Ներսե Շինող» անվանը:

1. *Chlorophyll*

Շարունակելի

ԱՐԱՐԱՏԸ ՕԴԱՆԱԻՆ ՏԵՄՆՈՒԱԾ

Ողջոյն Բեգ, մոլորակներու շինքին հանդիսատես վեհուրիւն: Վարէլն մըն ես քրգածու, վերէն դիտողի կը քանաւ աշխարհ մը թովկայանսիսի մը տեսնողի, ամբի՛ կալյուր: Թեանդ մէջ ճերմակ հրդեհին, դաւանալուքին մը անյղանալի, ճծմարտութեան ողտ անաղարս, ուր կը տարա՛ծուի լոյսերու մէջ նուրագուն, սոխա՛ն լուրիւրին յալիտեսնականութեան:

Կը դիտեն եւզ օդանաւն եւ
թուած աստուածագիր, կ'ընթեւնան
անյազօրէն, հեծագին, գիտակցա-
կան գոյութեամբ աւելի քան անցեա-
լին, ձիւնափառիկ կուսական հմայր-
հիստորիութենէ անդին, աչք շլորո-
ռապտոսէ լուսեւոյ ընդունի:

Բարձրագույն սիրող աչքերս և
սարածություն աղամանդեայ շողերու
վրայ ցրակեզ, ուր ծիւնը չարցունքի
սիր, կը մնայ բիւ երկինքի սակ հրա
իրականք մը ահաւս, ոգեկան բոխ
րով Եմեսի օդի մէջ յուսարհիւ:

Ոգեշխմանց և գեղեցկությունների մասին մենք ամենը, մոլորակ մեր մասնակիցներն, յայտնաբերել արեցինք։

Մերկուրեանը վրայ սահմանափակ չէ կայ երեւոյթ մը կենսաբոյր, բոլորը մը թորիք, որ բուսական դիմանալով զինքն իրենք մեծաւոր։ Միւսըդ չէ զգացումներ, երկունի իրականութիւնը կենսանի արահուստը։ Խեղդողական վերընդիւղելու ամեն ողորմական անհասկացողութիւնը։

լիութեան եզրայանգւումով, վաճառման հողովոյթը եղանակներու օգտակար, որ այլ եզակի հմայքը բնութան սեղանագործ համընդհանրապէս վրայ կը ծնին այդ ու մայրամուտ կը սեղանի գանգիներուն հետ կ'ստանուն, որոն կը մնա ծնեալ ծեսաւ ծիւղին մէջ անայլալ, որ սփռոցը կ'աւարիդ, երկինքն է գայն իրաւ սոխկալ թելերով, երդիին սակ կ'ողջ թեղեղով:

Լեւոն աստուածաճնչական, արքայ ճածանչ արքայ արքայից, հասիկ մեծ բաղդրահան ողկոյզին մէջ Լեւոնու շարունգն: Այնքան, սիրոյ ջերմ թեւանք յորդուն, կը դիտեն կասա՛հոյասեփլ, ամաթօճաւ մը կապոյտ մէջ անճարձ, կամ դուրսիկ մը ճմակ շուտանցնելու, անճրկին մէջ տարձուած:

Դաշեռու ժյուրէն հեռու, լուռ խոսուի մեմբերացի լուսայեղծ ու ռապայքնէր կը խրեալ աշխուս մըն, վարեանմ մօտցնել յաղախ ծնունդ գեղեցիկ ծարախ: Ոչ մէկ արիւշ, մէկ փօին կրնայ երեւոյթացնել ու դեցնալորիւր ի գործիական: Լուս ստեղծ ճաճանցներու մընէ կը լսես ոսսանը հնարմաս, ու դերժօժ կը սարածուի հնարմաս կառոյցով վարդագոյն, ուր տնիցը ծանկն ծաւակից կը սսանայ նոր օրերու մասուն:

Արարա՛ն, գայեցե՛ր լեռնադուռը:

կունի, ամապալուն կորոզ իմենափող յղացի, ձեւ մըն ես դասէրի, խորմի իմաստի, այլեւ կարգորիչ սարսուռը կարօտափայլ սրի: Չես գգար դախանմը բաւանցնող աւիւրեն, վասնից չես ծածծաւորաւ յալիտես: Կանոնաբան մեջ ժամանակի: Լուսաջրվժ գմբէթը երբ ամոքեաւ աղաբաւժ ծածկով, հայցելոյ համար է Աստուծոյ, Աստղաւորն հարեմն հողին:

Ամիլիանոսը դարերու ընդերքէն յառնած գեղօճ անթաքում, սփինն խորախորհուրդ, չէս յանձնուիլ գաղ-տնուակ բառերու, որ մնաս յուշկա-ղարիկ մը օդին մէջ առկախ, անդա-րագիծ վրանին սակ կաղոյսին:

Ականաճն եղար ողբական ան-
ցեալին, ականաճն՝ վերածնունդի
ցնծեղին: Պիտի վերցնես օր մը ֆոը
սուղիդ, որ երջանկութիւնը՝ անմեկնե-
սի փառքովեան, վերանքի եղաւ:

Օդանաւին կ'որ դասուհանն լեւնաիայից կ'ը ատառուիայ ալեւն իւր դարյոյից մէջ գերդ իւրու մը փողփողուն: Հանքոյր օդի թետուն յաճման կ'ողարեւն եգի, ետիայ իրէն է սրեի, որ հայրենասիրփուն ըլլայ ալայ գգայակն, չիստի ալ րօտանող բանեղ, ալ ըլլայ մագ թիացան ուժ սիրդ թանճացունն հոիւն վայի հայասանագաւ:

Շարունակությունը էջ 8

ՍՈՒՐԻ ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՏՈՆԸ

«Միածինն իջավ Յորից՝ փառքի լույսն իր հետ, Անդունդների սանդղատները ծայրեր արձակեցին: Լույսը տեսնելով՝ մեծ հայրադեցը Գրիգոր Ուրախությանը ասում էր հավասարալ արային. «Եկե՛ք կառուցեմք լույսի սուրբ խորանը, Որովհետեւ Մահով ծեղ լույսը ծագեց Հայաստան աշխարհում»:

Հունիսի 17-ին Սուրբ Էջմիածնի տոնն է, եւ հայ հավասարալ ժողովուրդը այս օրակա-
նը օրերերին, կփառաբանի Ասծու Միածին Որդու իջնելը հայոց հողի վրա: Նրա իջնա-
ն վայրում 4-րդ դարից ի վեր խոյանում է հայ հավասարի կենտրոնը Սուրբ Էջմիածինը: Այս օր-
ակալը հիշեցնում է Գրիգոր Լուսավորչի հայտնի տեսիլը, որն Մարտի սիր աղապոսն է,
եւ որի հիման վրա էլ կառուցվել է Էջմիածնի Սայր սաճարը: Շարակալը միաժամանակ
Սուրբ Էջմիածնի հոգեւոր ֆալկեզն է, ֆանի որ հիւսանակում է հայ ազգի քրիստոնեացունը
Գրիգոր Լուսավորչի եւ Տրդատ արայի ծնով:

Սուրբ Էջմիածնի տոն ուղղակիորեն վերաբերում է քրիստոնեությունը Հայաստանում տե-
սակալ կրոն ընդունելու կարեւորագոյն իրադրությունը: Այն հիշեցնում է, որ եկեղեցու
ամեն անգամ ունի հոգեւոր կյանքի կենտրոն հասանակած Տիրոջ այցելությանը ու օրհնա-
նով: Անուշտ, Ասծուն զաւսելու հա-
մար առավել կարեւոր են երկրագո-
ւոյան բնութքը, կեցողը, բովանդակությունը
եւ ոչ թե արտաքին ծեղ, կարեւոր է
հոգով եւ ծնանությունը արված երկ-
րագությունը: Եվ ֆանի որ երկրագո-
ւոյան վայրերն առաւարակ մարդկանց
հոգեւոր կյանքի արտադրանքն են, հետեա-
րաւ օաս կարեւոր է, որ երկրագո-
ւոյան ամենք, մեր աղոթքը Ասծուն ուղ-
ղենք իր սան մեջ, սուրբ եկեղեցուն,
այն եկեղեցուն, որն ասվածային տե-
սիլով կառուցվեց մեր հայրենի հողի
վրա:

Սուրբ Էջմիածինն է առաջին Հայ
եկեղեցին եւ Գրիգոր Լուսավորչի ա-
ռաւելության առաջին ոյսուրը: Եվ իր-
եւ հավասարի օրան Սուրբ Էջմիածինն
է եղել եւ մնում հայ գրի ու գրակա-
նության, ծակույթի ու ազգային այլ
արժեքների ակունքը: Իսկ զաւսությունը
վկայում է, որ դարեր օարունակ
հայի համար գրեթե նույնական են ե-
ղել հավասար, եկեղեցի, ազգ, երկիր
հասկացությունները:

«Երանի այն ազգին, որի Ասվածը Տերն է», ասված է սաղմոսներից մեկում: Երանի
այն ազգին, որը Տիրոջը՝ Հիսուս Բիւսոսին Ասված ունենալով սրբուն հավասարին է
մնում Նրան ու ինն իրեն եւ ընթացում Նրա նախանշած ուղով:

Լուսավորչի տեսիլին հաջորդել են հայրաւորայկաներ: Այդ ընթացում հայ ազգը դիմա-
կայել է բազմադիսի փորձությունների, այդ ամենի ակամաւստն ու մասնակից գոհն է
դարձել նաեւ մեր հավասարի օրան Էջմիածնի Սայր սաճարը, կողողոյս, ավերածություններ,
հալածանքներ, անարգանք... Սակայն Քրիստոսի սիրով միածնակած ազգը, դառնալով կեն-
հալածանքներ, անարգանքներ, անկոններին հաջորդած վերելքներով հասանակածներն վառ է դառնել
դանի եկեղեցի, անկոններին հաջորդած վերելքներով հասանակածներն վառ է դառնել
«Լուսավորչի կանթեղն» ամ այսօր ու այդ լույսով էլ ողողված օարունակում է իր ընթացքը:
Այս օարի լրանում է Հայոց երկրի քրիստոնեացման 1700-ամյակը: Եթե փորձենք արժեւորել
Այս օարի ու ներկան, աղա կրկին անգամ կհամոզվենք, որ հայ մարդու հոգուն միածնու-
կանցային ու ներկան, աղա կրկին անգամ կհամոզվենք, որ հայ մարդու հոգուն միածնու-
կանցային ու ներկան, աղա կրկին անգամ կհամոզվենք, որ հայ մարդու հոգուն միածնու-
կանցային ու ներկան, աղա կրկին անգամ կհամոզվենք, որ հայ մարդու հոգուն միածնու-

«Ս. Էջմիածին»
ՏԻՐԱՐԱՆ ԻՆՋԻՂԻՆԱՆ (8 Տ.)

«ՄԻՐՈՒ ՄՈԼՈՐԱԿ» հարցը

Ինչո՞վ եւ կարեւորում քրիստոնեությունը
Հայաստանում որդես տեսակալ կրոն ընդունելու
փաստը հայության եւ ինքն քեզ համար:

Քրիստոնեության ընդունումը Հայաստանում որպէս
պետական կրոն ունեցավ քաղաքական մեծ նշանակու-
թյուն: Աննպաստ աշխարհագրական դիրքում, երկրում
քաղաքական վիճակում գտնվող երկրի համար քրիստո-
նեության ընդունման անխուսափելիությունն ու անհրա-
ժեշտությունը հաստատված է պատմականորեն:

Միայն Քրիստոսի մարդասիրական մեծ հավատը
կարող էր պահպանել այնպիսի կարեւորագոյն ար-
ժեքներ, ինչպիսին ազգային ինքնու-
թյունն է, մշակույթն ու մայրենի լե-
զուն: Անբիւլ փորձությունների են-
րարկված ժողովրդի համար միակեր-
պել ու համախմբվելու միակ հույսի
պատկարը կրոնն էր, եւ հայ ժողո-
վորդը վստահեց այն կրոնին, որի է-
ությունը սերն է:

Քաղաքական նշանակությունից ա-
վելի վեր եւ դասում են քրիստոնեու-
թյան քաղաքական նշանակությունը:
Եւ խորապէս համոզված են, որ քո-
լոր ազգերը չեն, որ կարող են քրիս-
տոնյա լինել: ազգին ի վերստն են
տրվում ազգային ժառանգականու-
թյան փոխանցվող քաղաքական, հո-
գեկան, մտավոր քարձր ու վեհ ար-
ժանքներ՝ սեր, խիղճ, քաղաքային,
ազնվություն ու էլի ինչ-որ անբացա-
տրելի բան, առանց որի ազգը կամ
անհատը չի կարող լինել քրիստո-
նյա: Կրոնն այն շապիկն է, որը
հագնում է հոգին ընտրելով իրեն
հարմարը:

Եւ կարծում են, որ աշխարհի կիր-
կի ոչ թե գեղեցկությունը կամ բարեկե-
ցությունը, այլ քրիստոնեական քաղաքականությունը:

Եւ հպարտ են քրիստոնյա լինելու համար: Ավելի
հայեցի կրոն, որ այսբան հարի լինել մեր ազգային
նկարագրին, չեն էլ պատկերացնում: Նույնիսկ ինձ
քվում է՝ քրիստոնեությունը ընդունելուց առաջ էլ հայերը
ինչ-որ իմաստով քրիստոնյա էին, որովհետեւ իրենց էու-
թյան մեջ նույն պաշտամունքն էին կրում բարոյ, լավի
նկատմամբ, վկա՝ մեր առասպելները:

Վահե ՄՈՎՍՍԱՆ (16 Տ.)

Ք. Վաղարշապատ

«Ս. Ներսէս Շնորհալի» կիրակոյալ վարժարան

ԱՇԽԱՐՀԸ ԼՈՒՅՍ Է ՊԱՆԱՆՁՈՒՄ

Աշխարհը լույս է պահանջում.
Մի՛ չարացեք, մարդիկ, կյանքում
Ու մի՛ մարեր լույսը սիրոյ,
Բարոյ ջախր մի՛ հանգրքեք:
Աշխարհը լույս է պահանջում.
Եկե՛ք քայլեր մենք միշտ առաջ,
Թող որ երգը այս թեւալոր
Տակի մեզ միշտ, միշտ դեպի աջ:
Աշխարհը լույս է պահանջում.
Եկե՛ք սիրեր, հարգեր իրար,
Եկե՛ք հավերժ լինել բարի,
Ու թող շողա ջախր անմար:
Աշխարհը լույս է պահանջում...

Համակ ԿՈՐԱՅՅԱՆ (11 Տ.)
Սուրբ Իսխանի անվան
քիվ 1 կրթահամալիր

ՀՈԳՈՒ ԽՈՍԲ ԻՆՉ ԿՈՒՋԵՆԱՅԻ

Մարդիկ կյանքում շատ փորձությունների են հանդիպում
հավատի մեջ ամրապնդվելու ճանապարհին: Երբեմն այդ փոր-
ձությունները հուսալիս են անում մարդկանց, ընկնում նրանց
հոգիները: Կուզենայի, որ մարդիկ առաջնորդվեն միայն Աստ-
ծու կամքով ու հովանավորությամբ:
Լինում են դեպքեր, երբ եւ պատկում են ընելու, աղոթում են,
բայց ներքուստ ինչ-որ անհանգստություն են ապրում, կարծես,
վախենում են, որ սխալներն պատճառով պահպանեն իրե-
տակները կենտանի ինձինք, եւ եւ սխալ գործերով ավելի
կշեղվեն երկինք տանող ճանապարհից: Կուզենայի, որ Տերն
ինձ շքեր...

Եւ ուրախ են, որ ստացել են լավագոյն աշակերտի տիտ-
ղոս եւ մտադիր չեն դժվարությամբ վաստակած կորցնել: Ինձ
կարծիքով, բարձունքների պետք է հասնել միայն ազնվությամբ:
Կյանքում կցանկանայի լինել այնպիսի մարդ, այնպիսի մա-
նագիտություն ունենալ, որ միշտ մարդկանց օգնեն ինձ կարողու-
թյունների չափով:

Լիլիթ ԲՈՒՆԻԱԾՅԱՆ (15 Տ.)

Ք. Վաղարշապատ

«Սրբոց Հոգիսիրման» կիրակոյալ վարժարան

ՏԱՏՍ ԳՆԱՅ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹՅԱՆ

Լույսը բացվեց, դաւսերն հազան
Մի թափանցիկ կաթնափրփուր,
Առավոտը խոնկն իր վառեց,
Ցնցուղեց գոլ արեւաշուր:

Եկեղեցու գանգերն ահա
Դողանցեցին զղնձաձայն,
Տասն դեմք խաչակնեց
Ու օսաղեց ժամերգության:

Տասն գնաց, որ Ասծու հետ
Չույց անի, խորհուրդ լսի
Ու գորացնի հավանք իր՝
Շողերի ղեւ արեւալույսի:

Տասն գնաց, որ աղոթով
Ուղղի չարին, անհավասին,
Որ միտ Տիրոջ ճանադարհով
Գնան բոլորն ու իր ողորն:

Տասն գնաց հույսի նման,
Լույսի նման կգա նա տուն,
Մեզ կբերի անուշ նեխար,
Ասվածամոր սալ օրհնություն:

Անդրանիկ ՏԵՐՏԵՐՅԱՆ

Էջի զաստիանաւո՛ւ լճն՝ ԱՆՈՅԼԷ՛

